

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt letar za Chicago in Cincero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (štice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštano.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom.

PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago 22, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (July 31, 1943), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Kritične tedenske misli

Invazija Sicilije je bila v strateškem pogledu mojstrsko izvršena. Kljub viharnemu vremenu in nemirnemu morju je planilo iz Afrike čez nekoč 3000 ladij z vojaštvom, tanki, topovi in drugo opremo do siciljskih bregov, kjer se je izkrcanje ogromnega moštva in materiala izvršilo brez vsakega odpora—pod gosto "marelo" letal in kritjem granat z bojnih ladij. Sodelovanje na morju, v zraku in na suhem je bilo perfektno. In sovražnik to sam priznava! Bil je iznenaden. . .

To demonstrira popolnost zavezniške bojne mašine. "Malo in prekasno"—nič več! Zdaj je lahko vsakdo zagotovljen, da na ta način pojdejo vse nadaljnje invazije evropskih bregov: Balkana, Francije, Nizozemske, Norveške. Kamor zavezniki zdaj pridejo, tam bodo ostali in zdrobili vsak sovražni odpor. Doba Dunkirkov je že davno za nami. Ali slišite italijanske fašiste, kako jokajo: "Dve najbogatejši in najbolj industrializirani vesilici na svetu sta prili nad nas, revne Italijane! . . ." Mar niso falotje vedeli tega takrat, ko so napovedali vojno Angliji in Ameriki? —

Severno od Sicilije, nedaleč od Messine, so Liparski otoki. Kadar Američani in Angleži dovrše okupacijo Sicilije in stopijo na celino Italije, bodo seveda pogledali tudi na Liparske otoke. To so otoki, ki jih ima barbarski Mussolini že dvajset let za kazenske kolonije svojih interniranih žrtv. Na stotine socialistov in italijanskih demokratov, poštenih ljudi, je dokončalo svoja življenja na teh zloglasnih otokih; na tisoče jih tam še vedno zdihuje v jetništvu, če jih niso fašisti preselili kam drugam, v zadnjem času. S padcem fašizma pride tudi konec mučeništva nedolžnih ljudi na Liparskih otokih.

Predsednik Roosevelt je 14. julija, na dan padca Bastilje, ki je francoski narodni praznik, naslovil francoskemu ljudstvu poslanico, rekoč med drugim: "Francosko suverenstvo biva v ljudstvu Francije, ki je edino poklicano, da si izvoli vladno, kakršno samo hoče. . . . Kmalu pride čas, ko bo francosko ljudstvo svobodno. To je Francozom in vsem drugim ljudstvom zajamčeno v Atlantskem čarterju." Atlantski čarter jamči vsem ljudstvom demokratično obliko vlade, če si jo izvolijo. Pred nekaj meseci je Roosevelt izjavil, da on ne verjame, da je katero ljudstvo tako bedasto, da bi si pri svobodnih volitvah prostovoljno izvolilo sužnost. Strinjamo se z njim. Če pa je katero ljudstvo tako zabito—tedaj ne zasluži drugega. Katoliški Irci so smatrani za zelo zabite, toda pri zadnjih volitvah na Irskem je vladajoča stranka fanatika De Valere ostala v manjšini v zbornici.

Ta mesec je kampanja za Shangri-La. Zbrati je treba 130 milijonov dolarjev za mogočno novo ladjo, ki nosi letala. Ime te ladje bo Shangri-La (ime pravljene kraja v orientu) in njen namen bo, da zanesa bombnike v bližino Japonske, odkoder bodo ameriški bombniki lahko porušili japonska mesta. Mogočna Shangri-La bo osvetila Pearl Harbor, Bataan in smrt ujetih ameriških letalcev na Japonskem. Vsota 130 milijonov dolarjev pomeni, da 130 milijonov prebivalcev Združenih držav prispeva vsak samo dolar. Vsakdo naj prispeva le dolar in mogočna Shangri-La bo fakt. Vsakdo, ki čita te vrstice, si gotovo lahko pritrga dolar za vojnihranilne zhamke. To je vse, česar je treba. Upajmo, da med nami ni nikogar, ki se piše Janez Nedam. . .

Ameriški komunisti imajo novo linijo v Jersey Cityju. Sklenili so politični pakt s tamošnjim županom Frankom Haguejem. To je oni famozni Hague, ki je zatrl svobodo govora v svojem mestu in vse delavske organizacije je označil za "boljševike." Njegova policija je izvršila na stotine aretacij in poglala iz mesta vse unijske agitatorje in socialistične in—dal—tudi komunistične govornike. Danes pa je Frank Hague, lokalni tiran, all right za komuniste—samo zato, ker podpira vojni program vlade. Največji zločinec lahko podpira vojni program, ampak zaradi tega je še vedno zločinec, toda ne pri komunistih! Pri njih namen posvečuje sredstva. Kljub temu danes neprestano gozbezdajo o demokraciji—in niti malo se ne zavedajo, da profanirajo besedo "demokracija!"—

Eleanor Roosevelt, žena predsednika, se je krepko potegnila za rudarje. V svojem dnevnem članku "My Day" je objavila izveščke iz pisma neke rudarjeve žene iz Illinoisa, katere se pritožuje, da njen mož danes prejema kljub vsem priboljškom komaj nekaj čez tisoč dolarjev letno. To je presneto malo v tem času draginje, ko se poskušajo veliki farmarji in veletrgovci na debelo okoristiti na račun delavcev. Omenjeni rudar dela v odprti jami, ki nima "portala" (vrat), torej zanj nič ne pomeni najnovejša Lewisa-va postavka "od portala do portala (od vhoda do izhoda)." In te vrste rudarjev je na tisoče. Rooseveltova žena pravilno komentira, da se v resnici godi krivica rudarjem in ta krivica ne bo rešena z demagoškimi očitki, da so rudarji "sebični, nepatriotični in nalašč ovirajo produkcijo premoga. . .

Zavezniški radio iz Alžira je sporočil Italijanom, da po okupaciji Italije ne bo kompromisov med zavezniki in fašisti. Italijani si lahko postavijo vladno, kakršno hočejo imeti, le fašistične ne. Uverjeni smo, da Italijani po dvajsetih letih izkušnje ne bodo pri svobodnih volitvah nikdar volili diktature pod kakršnim koli imenom.

Glasovi iz naselbin

Nekoliko komentarja

Pisec teh vrstic ni in menda tudi ne bo videl filma "Mission to Moscow." Čital sem veliko kritik in "ocen"—za in proti. In to zadostuje. Sem pod vtisom, da bi ne videl nič novega. Seveda, če je nekaj lepega, človeku dopadajočega, rad še ponovno in ponovno vidi ali sliši; in čim večkrat bo videl ali slišal, toliko več užitek bo imel. Dober primer je simfonična glasba in sploh klasične skladbe, ali pa znane domače ali narodne pesmice, ki so ti tako rekoč v krvi in katere so vedno lepe, če so glasovi lepi in ubrani. Ne drugače. In ljubitelji narave se tudi pokrajinskih slik ali krašot nikdar ne naveliča, marveč vedno hrepenijo po njih. Prav zato smo si na primer rodno Slovenijo ohranili tako lepo v naših središčih, naših čustvih, ker je po naravi res krásna.

Toda kjer ne gre za lepoto, marveč za plešpavanje nekaj, kar je samo na sebi črno in gnusno—v primeru tega filma pobeljenje in opravičevanje političnih umorov in "likvidacij" v Rusiji, torej najslabše strani Stalinovega režima—vsaj pisec teh vrstic nima nobenega apetita do take stvari, do take propagande. Dovolj mi je bilo, ko sem čital Daviesovo knjigo "Mission to Moscow" in se možu čutil, ker se je tako mučil, da opraviči in upraviči nekaj, kar obenem v isti knjigi v marksističnem odstavku sam pobija in obsoja!

Ampak "državni interesi" so menda narekovali, da je Davies spisal tisto knjigo na podlagi nekakšnih dokumentov in "dokumentov"—seveda izbranih. In kljub temu, da so njegovi "dokumenti" skrbno izbrani, bi bil nekdo drugi lahko na podlagi istih dokumentov napisal popolnoma drugačno knjigo. Vprašanje je tudi, koliko so tisti dokumenti pristni in koliko "prilagojeni" pri prepisu. Na primer eden teh "dokumentov" je datiran v Moskvi meseca decembra, avtor pa v njem razpravlja v dovršenem smislu o enem izmed "moskovskih procesov," ki se je vršil štiri mesece pozneje! Če je ta "dokument" pristen, tedaj je pristna ali "žlahtna" tudi moja poldolarška pipa, ki je že prekadila ne vem koliko tobaka in ima zelo "močan duh."

Ko sem čital Daviesovo knjigo o njegovi "misli v Moskvi," se nisem toliko čutil avtorju, kajti ljudje, ki so poklicani ali pa se sami pokličejo, da čuvajo "državne interese," so navadno po naravi in tudi po političnem treniranju "machiavelci" ali dvoobrazneži. Bolj sem se čutil "inteligentnim" ljudem, ki so njegova "razkritja" hlastno pozabali kot najžlahtnejše češnje. Zase vem, ako bi ne vedel nič več o "moskovskih procesih," Stalinovih "čistkah" in "likvidacijah" kot sem izvedel iz Daviesove knjige, bi bilo moje znanje zelo

omejeno, kajti on ne podaja nobenega političnega ozadja, nobenih objektivnih okoliščin, marveč le večno ponavlja: "krivi so . . . krivi so" . . .

Enako je tudi s tem filmom, ki ga je Hollywood izdelal tudi radi "državnih interesov". O filmu na splošno priznavajo, da "zgodovinsko ni točen," dasi se v ničemer drugem kritiki ne strinjajo. Nekateri pravijo, da je "good entertainment", drugi, da je "flop" tudi z zabavnega vidika. Prav tako kritiki tudi ne soglašajo glede vprašanja, če ta film "zblizuje" Ameriko in Rusijo ali le insultira one Američane, ki načelno mrze diktaturo in vedo nekaj več o "moskovskih procesih" kot pa pove Daviesova knjiga, na kateri je ta film baziran. Glede tega "spornega" vprašanja je pisec teh vrstic—"nevtralen". Zdi se mi, da ne bo "zblizal", niti napravil večje vrzeli med Rusijo in Ameriko. Glede tega je kot Blažev žegen:—ne škoduje, niti ne koristi. Iz Moskve itak prihajajo poročila, da se mu Rusi—smejejo in da film smatrajo za ameriško komedijo. In najbrže je temu tako!

Za "zblizanje" Amerike in Rusije je Willkie napravil stokrat več s svojo knjigo "One World" kot pa Daviesova knjiga ali pa sintetična hollywoodska propaganda. Tudi za razumevanje Rusije je Willkie storil veliko več v par poglavjih svoje res zanimive in dinamične knjige kot pa more storiti Davies, pa morda če neprav še sto "misij" v Moskvo. Willkie nikjer ne skuša prati nekaj, kar je in bo za zgodovino ostalo črno, skuša pa razumeti Rusijo. Zato pa je v kratkih obrisih res podal briljantno sliko ogromne Rusije, njenih žilavosti pa zdravih narodov in sovjetske vlade.

V njegovi sliki ni nobene sintetične propagande, dasi je dal Stalinu globok poklon kot zelo zmorni, toda politično brutalni osebi, ki vodi deželo z železno pestjo. O sovjetski vladi pokaže dobre in slabe strani. Njena dobra stran je, ker je v ljudstvu ustvarila velike dinamične in ustvarjajoče sile, ki ne poznajo nobenih ovir in nobenih žrtv v gradnji nove Rusije; njena slaba stran pa so represije in "likvidacije" političnih disidentov in nesposobnežev—staro generacijo je večinoma "likvidirala" na ta ali oni način. Moč sovjetske vlade je v novi generaciji, katero je znala vzgojiti in jo prikleniti nase kot nobena druga država.

Po Willkiejevi sodbi ima Rusija briljantno bodočnost in bo po tej vojni igrala vsaj tako veliko svetovno vlogo kot Amerika, ako ne še bolj kot največja svetovna sila s silno žilavim in zdravim narodom. Willkie se je v tej knjigi, ki je še vedno "best seller," pokazal kot briljantnega opazovalca in človeka s srecem in globokim razumom

Ameriški vojaki na letalskem transportu na poti proti Siciliji

—povsem nekaj drugega kot pa se je pokazal v zadnji predsedniški kampanji kot republikanski kandidat ali prej kot služabnik Wall streeta. Vprašanje je le, ali je ta "spreobrnitev iz Savla v Pavla" pristna, ali je le sintetična.

Anton Garden.

Govor Mihe Kreka na radiu

(Dne 6. junija 1943.)

Velikansko zavezniško brodogojstvo je te dni krenilo iz Gibraltarja proti sredini Sredozemskega morja. Novo znamenje, da bo eden izmed velikih napadov na evropski kontinent v bližnjih dneh in tednih nekje na njegovih južnih obalah. Himmler in Rommel sta obiskala glavna središča in križišča Jugoslavije. Rommel je nedvomno tam po svoji vojaški dolžnosti. Himmler pa se pojavi kot pošastna senca vselej in povsod, kjer Hitler pripravlja posebno važne akcije. Himmler je čistilec terena, strokovnjaki ogleduh in mojstrski krvnik. Tam, kjer Himmler mora čistiti, tam se zdi Hitlerju posebno nevarno. Tam, kjer Himmler očisti, je očisto tako temeljito, da se Hitlerjeva armada ne boji iznenadenj. Hitler grmadi sedaj na Balkanu vse vrste orožja, ki jih zmorejo njegovi vojni arzenali. Tja zbira nove svoje armade. Tudi on—tedaj—pričakuje udarec z juga. Kdaj, kje in kako se bodo udarci delili in sprejemali, bo stvar vojaških mojstrov. Gotovo in važno za nas je le to, da bo naša domovina v kratkem času zopet posredno ali neposredno bojno polje. Čim sta Nemčija in Italija odločili, da branita svojo krivično posest v Evropi še z zadnjimi močmi, ki nikakor niso majhne in podcenjevanja vredne, je bilo jasno, da bo Jugoslavija, ki se razteza od osrčja Balkana preko vseh obal Jadranskega morja do vzhodnih Alp, igrala svojo prevažno vlogo v boju za osvajanje tega kontinenta. To neizogibno dejstvo in kruto dejansko stanje moramo hladno in mirno sprejeti, kot hladno in mirno kapetan ladje opazuje grozeče viharje, oblake, vetrove in grome, ki jih razdivjana narava podi proti njegovemu brodu. Čim večja je nevarnost, tem bolj je miren, ves napeto trden in skrben, da je ves brod in kar je živega in mrtvega na njem, točno na svojem mestu in v polni pripravljenosti, da bo v usodni uri vse ena volja, ena sila, eno telo z enim samim ciljem: vztrajati, zmagati, rešiti

se.—V tej polni pripravljenosti bo vihar našel našo domovino tem bolj gotovo, ker v viharju ne vidimo samo njegove groze, ampak je on samo znamenje, da je tu konec dvestletnih muk, dvestletne strašne noči, v kateri je gospodarila nasilna smrt in duhovna in telesna propast. To noč in temo nemogočega življenja pod fašizmom in nacizmom bo razgnal in razpodil strašen vihar, ki se zbira na evropskih obalah Sredozemskega morja in z njim prihaja solnčni dan miru in svobode.

Jugoslavija je bila vse ti dve leti pravi ognjenik, ki je s krvavim svojim žarom svetil čez ves svet. Jugoslavija je v grozotah svojega trpljenja in neugnani sili svoje odpornosti bila svetilnik nezlomljivega naroda. In slovenski narod je v tej Jugoslaviji bil kot njena srčna rana v trpljenju in njena desna roka v neutrudljivem, vztrajnem, neprestanem delu in boju za osvoboditev. Slovenija je bila od pomladi leta 1941 mravljisce živnega, vnetega gibanja in delovanja, ob katerem so se spodtaknili in onemogli mnogi načrti sovražnikov, čeprav je naš narod pri tem oslabel in krvavel iz tisočih ran.

Nova doba te svetovne vojne za vso Jugoslavijo in za Slovenec posebej ne pomeni nič drugega kot vztrajno nadaljevanje in zasledovanje postavljenih velikih ciljev popolnega narodnega osvobodjenja. Na vojnem brodogojstvu Sredozemskega morja viharjo zastave svobode tudi za nas.—JIC.

Državlanska priročna knjiga je že prekoračila število četrtilijona

Priročna knjizica "Kako se postane državljan Združenih držav," katero je izdal Common Council for American Unity, je sedaj prišla v vrsto najbolje prodajanih knjig, ki je bilo prodano več kot četrtilijona, od kar je bila prvokrat izdana. Zadnje popravljene in modernizirane izdaje se je prodalo okrog 17.000 izvodov, od kar je bila tiskana ob koncu lanskega leta.

Kot v prejšnjih izdajah, vsebuje ta knjižica tudi sedaj odsele, ki govorijo o izjavi namere, prošnji za naturalizacijo, končnem zaslusanju, državljanstvu otrok, državljanstvu žen, postopanju za posebne vrste tujcev, izgubi ameriškega državljanstva in dalji dodatek s primeri vprašanj in odgovorov in ustavo Združenih držav. Vsebuje tudi oddelek z raznimi informacijami.

Poleg drugega se nahajajo v knjigi tudi nove informacije o naturalizaciji tujcev, ki služijo v armadi Združenih držav in naturalizaciji sovražnikov tujih narodnosti. Druge nove informacije se nanašajo na izgubo državljanstva po udeležitvi v plebiscitu in na manjše spremembe v zakonu o naturalizaciji.

Sedanje izdanje vsebuje 95 strani materiala in se lahko dobi po prejšnji ceni 25 centov pri Common Council for American Unity, 222 Fourth Avenue, New York City.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristitev potrebne agitacije svojih državljanov in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in namena drugih podpornih organizacij in njih državljanov naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Požarna bramba

1.500.000 mož bo izvežanih na civilno obrambo

James M. Landis, direktor urada za civilno obrambo, je objavil ustanovitev nove obrambne armade, ki bo izvežbana v porabi sesalk za gašenje požarov. Take sesalke so bile razdeljene vsem pokrajnam v nevarnostnih conah Združenih držav. Te nove edince bo "požarna straža" (Fire Guards). Namen je, da se za začetek zbere 1.500.000 stražarjev, ki bodo razdeljeni v pol milijona izvežanih skupin za borbo proti požaru.

Direktor Landis je dejal: "Ta armada je sedaj postala potrebna zaradi zaščite domov in življenj pred zmeraj večjim rizikom vsled nove taktike bombardiranja od strani sovražnika. Ogenj in požarne bombe so glavno orožje zračnega napada. Te posledje napravile več kot 80 odstotkov skupne škode in sovražnik se na vsak način trudi, da poveča smrtni učinek tega orožja."

Edinice požarne straže bodo obstojale od treh ali štirih posebnih izvežanih ljudi, opremljenih z gasilnimi sesalkami. Vsaka edinica bo po navadi imela dolžnost, da varuje en mestni blok. Jedro gasilne organizacije bodo pa sestavljali posebni častniki. Ta oddelek, čigar 342.000 članov že deluje, se bo zedinil s požarno stražo ter bo še posebej vezban. Vsi požarni stražarji bodo nosili znake, katere so prej imeli čuvaji—rdeči ognjeni jezik v belem trikotu na okroglem modrem polju.

Senzacionalna poročila o "block-buster" bombah, ki smejo zatreniti pred našimi očmi velike nevarnosti ognja—rekel direktor Landis, ko je razlagal potrebo za to novo edinico.—"Čelo v napadih z najtežjimi bombami se uporablja na tisoče užigalnih bomb, da bi se dopolnil in osigural kaos uničevanja, povzročen z močnimi eksplozivami."

Uvedene so bile še bolj nevarne užigalne bombe s še večjo vsebino eksploziv. Uporablja se večja količina užigalnih bomb in napadi postajajo zmeraj bolj koncentrirani. Zato so potrebne večje edince za borbo proti ognju, večja spretnost in vešorodja.

Program za požarno zaščito urada za civilno obrambo Združenih držav ima namen držati korak z zmeraj večjo nevarnostjo ognja iz zraka. Treba je tudi boljše zaščite pred ognjem na stalim iz drugih razlogov, kajti vsak ogenj lahko stvarno škodi vojnemu naporu.

Ta organizacija požarne straže v nobenem slučaju ne zamenjuje pomožnih gasilcev, ki sodelujejo z rednimi požarnimi postajami, nadomestujejo njihovo delo opremo s pomožnimi sesalkami civilne obrambe in drugimi potrebščinami za borbo proti povečani nevarnosti ognja v vojnem času.

In ker bi zračni napad na katero mesto povzročil večje število požarov kot bi jih redne gasilne postaje in pomožni gasilci mogli pogasiti, je potrebno, da se organizirajo med sosedji skupne požarne straže po vsem mestu, ki naj manjše požare naglo pogasijo. To bi osvobodilo druge moči, ki se bavijo z obrambo od požarov, za delo pri večjih požarih in tako povečalo njihovo učinkovitost. Požarni stražarji se lahko tudi lotijo gašenja večjih požarov in tako onemogočijo kakšno še večjo nesrečo, dokler ne pridejo na lice mesta redne pomožne moči.—Common Council—FLIS.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 20. julija 1923)

Domače vesti. V Puritanu, Pa., je bil pri delu v rovu ulaz 46-letni Anton Bergeč iz Trbi pri St. Petru na Krasu, član SNPJ.

Delavske vesti. V New Jerseyju so začeli preiskavo glavnih otroškega dela.

Inozemstvo. V Hamburgu so komunisti provocirali lokalno generalno stavko.

Sovjetska Rusija. Druga skupina ameriških senatorjev je prišla v Rusijo na ogled.

Slika kaže italijanske vojske na otoku Lampedusa, ki izročajo orožje angleškim vojakom.

Polkovnik Charles W. Kouns govori pred ameriškimi vojaki pred invazijo Sicilije.

SOSESKA

ANTON INGOLIČ

(Se nadaljuje.)

Med njima ne bo zemlje in živine, da bi se pogovarjala o njej, ne bosta imela nikakršnega dela, da bi pozabila nase in drug na drugega. Sama bosta in imela bosta le drug drugega. Kako bo potem?

Dvignila je glavo, ki ji je postala težka kot svinec, in se ozrla okoli sebe. Soba se ji je zdela velika in tuja. Stenska ura je tiktakala preglasno in zdaj pa zdaj, ko so uteži zdrknile niže, je v uri bolešno zajekalo. Oči so ji obvisle na Pišornu, ki je sedel nepremično za pečjo in strmел v luč nad mizo. Prsti so ji postali okorni in igla se ji je jela zatikati v kožo namesto v platno.

Se tiše je postalo, ko se je Mina odpravila spat v Veronikino sobo. Naposled je odšel tudi oče, še prej pa je zadržal Pišorna, češ da še lahko malo posedi. Pišorn je obsedel in ni niti črnil.

Veronika ga je nekajkrat naskrivaj pogledala. Zazdela se ji je, da ga šele zdaj vidi, kakšen je. Še manjši in bolj čokast se ji je zdel, še bolj širokega in trdega obraza, kot mož, ki ima doma pet, šest otrok in ga muči le skrb, kako jih bo preživel.

Srce jo je zabolelo ob misli, da bo čez dva tedna sedel tam prav tako kakor zdaj, obraz bo imel prav takšen in bo prav tako redkobeseden. Dozdaj ji je nekaj govorilo, da se bo po poroki vse spremenilo, torej tudi on. Ta večer pa se je zavedela, da se ne bo, da je to nemogoče. Kakor kamen ji je leglo na srce.

Končno je le spregovoril: "V nedeljo bova šla vabiti na gostijo. Ne?" Veronika se je zdržnila, dvignila glavo in priredila brez misli.

"Da, treba bo iti!"

Potem je našteval te in one, ki jih bosta morala povabiti. Veronika mu je samo pritrdjevala. Prijetno ji je bilo, da je sploh govoril, čeprav je čakala drugačnih besed. Bala se jih je, obenem pa je naraščalo v njej prepričanje, da se brez njih ne more zgoditi ničesar. A on jih ni izrekel. Ko se mu je zdelo, da je naštel vse sorodnike in sode, je vstal.

"Pozno je že," je rekel in pogledal na uro. "Jutri bo spet mnogo dela. No, saj potem bo bolje!" je dejal s komaj vidnim nasmehom, se ozrl po Veroniki in stopil k vratom. "Pa lahko noč, Veronika!"

"Lahko noč!"

Hotela je še reči Matija, a beseda se ji je zataknila. Niti imena nima, s katerim bi ga klicala, se je zgrozila. Ko je zaprl za sabo vrata, se je opotekla omotična v sobico.

A naslednjega dne spet ni bilo časa, da bi natančneje premisljala. Odgovarjati je morala teti Mini, očetu in drugim, skrbeti za kuho, vrh vsega pa je zbolela Micika, ki jo je kuhala vročina, da je ves dan vekala.

Ko je drugo nedeljo spet slišala svoje in Pišornovo ime s prižnice, ni več mislila na njegovo živino in zemljo, tudi ne na to, kako si bosta uredila gospodarstvo, marveč samo še na življenje z njim. Še ene same lepe besede ji ni rekel. Ali bo vedno takšen? Jo je zabeležilo.

Kaj pa bi storil Tonč, ko bi bil na njegovem mestu? Jo je nenadoma prešinilo. O, on ne bi sedel za pečjo in govoril o sosedih in sorodnikih! Še krepkeje bi jo objel in ona ne bi več zbežala iz njegovega objema.

"Moj Bog! Moj Bog, kaj sem storila se ji je izvil iz zmedenega in bolnega srca.

Doma se je naglo preoblekla; šele tedaj se je spomnila na Miciko, ki so ji zjutraj že držali svečo.

"Kako ji je?" je vprašala Tomaža, ki je sedel pri njej in jo božal.

Otrok je bil žareč in je težko dihal.

"Malo ji je odleglo."

Potipala ji je čelo in sedla na posteljo.

"Hvala Bogu! Imamo še tako preveč skrbi!"

Hotela je reči še nekaj, pa ni.

"Imamo jih. Pa ne bi bilo treba, Veronika!"

je spregovoril Tomaž z glasom, ki je povedal več kakor besede.

"Kako misliš?" se je Veronika oprijela njegovih besed.

"Pišorn ni za tebe!" je povdaril Tomaž.

Veronika je prepadena pogledala v bratove vodene oči:

"Zakaj?"

"Nič ne rečem. Nič ne očitam," je nadaljeval Tomaž v zadregi. "Ne trpim ga že od nekdaj, čeprav mi ni storil hudega. Preveč samosvoj je, lepega življenja ne boš imela pri njem. In tudi preveč skop! Še napiti se ne upa. Takoj, ko pride v hišo, bom vzel oba otroka k sebi in si dobil kako žensko, da nam bo kuhala. Ne bom mu hodil na pot."

Veronika ni mogla spregovoriti niti besede.

"Njegova prva žena je bila mlada in močna," je dodal Tomaž, "pa jo je vzel kar na lepem. Hiral je in shiral. Poslal je po zdravnika, ko je že umirala."

Takoj po obedu je prišel Pišorn; morala je z njim vabiti.

Najprej sta šla v sosednjo vas k sorodnikom. Spotoma sta malo govorila. Kamor sta pa prišla, tam so govorili drugi. Povsod so jima postregli s kruhom, mesom in vinom. Srečo so jima prerokovali in niso ju pustili dalje. Šele v mraku sta se vračala. Pišorna je vino nekoliko razživilo. Hodil je dva koraka pred njo in razlagal, kaj vse in kako bosta imela. Misel na vse, to jo je pred tednom še veselila, zdaj se ji je zdela pusta. Pišorn ji je bil bolj tujec kakor kdaj prej. Ko sta se bližala domači vasi, se je nenadoma ustavil, jo prijel okoli pasu, jo nerodno stisnil k sebi in izjeclal:

"Nisem si mislil, da boš moja!"

Veronika se ga je otrsela:

"Tudi jaz ne!"

"Je že tako: človek obrača, Bog pa obrne, da je pravi!" je nadaljeval Pišorn in spet lovil njegovo roko.

Veronika je stopila hitreje in ga grenko zavrnila:

"Da! Če ti ne bi bila Ivanka umrla, ne bi mogel danes vabiti!"

Pišorn se je v zadregi zasmejal in ji vrnil:

"In če se ne bi bil Tonč pobral v mesto, ne bi mogla z menoj pred oltar!" Da bi svojo nerodnost popravil, pa je takoj skoraj ljubeznivo dostavil. "Ne boj se, saj se ti bo dobro godilo pri meni!"

Veronika je bila vesela, da sta prišla v vas in nista bila več sama.

Toda vso noč ni zatisnila očesa. Če ne bi bilo v sosednji postelji Mine, bi bila na glas ječala. Ni mogla razumeti, da je sploh prišlo tako daleč. Kako da že prej, ko je bil še čas, ni premislila in se uprla? Kaj naj zdaj napravi, kaj? Zdaj vendar ne pomaga drugo, kakor reči "da" in si naložiti križ na ramena. Misel na smrt ji je bila ljubša. Kaj pa Tonč? Ali ve? Kako mu je? Zakaj ni rajši šla z njim? Kaj ji pomaga dom brez sreče! Ravnila je kakor otrok, ki še nima svoje pameti. Prestrašila se je prve očetove trde besede. Zdaj pa v drugih rečeh obvelja pogosto njena volja!

(Dalje prihodnjic)

Skoro mislim, da ne. Hotela sem samo, da bi se Ti dobro godilo. Zato sem ravnala sama proti sebi. Zadnje tedne sem se trudila, da si razjasnim čustva, in mislim, da sem si sedaj o tem na jasnem. Svoj čas, v velemestu, je močan, poseben mož očaral slabotno, preprosto žensko, da mu je slepo sledila, ne da bi vprašala, kam in zakaj. Potem pa je nastala—morda popolnoma slučajno—pri ženi želja, da bi si podvrgla njega, močnega moža, ali da bi mu vsaj postala enakovredna. Ta tihi, neopaženi boj jo je čez leta tako osvojil, da ni videla nič okrog sebe. Sedaj pa vidim: bila je zmota! Tako kakor doslej, ne morem več živeti dalje. Za Tebe bi bilo težko, za mene pa neznosno. Zato sem sklenila. Mitjo vzamem s seboj. Pri meni mu bo boljše. Ne išči me! Na noben način se ne vrnem! Pozdravljen!"

Ko je Vera končala pismo, se je čutila tako mirno, kakor da bi William stal poleg nje in bi mu sama vse povedala. Bog ve, zakaj je skrbno zalepila pismo, napisala naslov in ga položila na sredo mize. Potem se je hitro napravila.

V divjem teku, z glavami nagnjenimi nazaj, so tekli jeleni. Sani so gladko drsele po mahoviti ravnini. Zrak je bil izredno čist.

Kmalu se bo začelo novo življenje! Kako lepo je, priti zopet v vrvenje ljudi! Zopet videti človeške obraze!

Mitja je ležal v košari, ki je bila trdno privezana na sani. Za njim je sedela mati. Z eno roko je držala otroka in sebe, z drugo je vodila jelene. Vodilni je len Miško je bil razumen in poslušen. Komaj se je konec palice dotaknil tega ali onega boka, že je obrnil v zaželeno smer. In tudi Vera se je v teh letih dobro naučila voziti po snegu in mahu brez stez. 'Sploh se je tu mnogo naučila. Njeno oko je postalo ostrješe, njene mišice močnejše. Vsako delo je znala opraviti. Sedaj je bila boljša od meščank.

Svetlinik je bil že tu. Sedaj je morala biti mirna, obvladati se je morala. Potrebnovala je stvarnega, preprostega glasu.

Kuzma je z roko zasenčil oči in jo pogledal.

"To je vendar Williamova žena? Na zdravje, na zdravje!"

Bežno, mimogrede jo je pogledal in odvezaval košaro s sani.

"Ta bo postal pravi Williamov sin. Ves kakor on! Dober sin bo." Umolknil je in vzel pipo.

"No, pojdim v hišo. Pripravim vam čaja. Človek ne sme govoriti z gosti zunaj."

"Hotela sem vprašati radi dvojbornika. Ali je še daleč?" je plašno vprašala Vera.

"A, dvojbornik! Sergeja Stepanoviča?"

"Da, da, ladja Sergeja Stepanoviča Klimova."

"Tak človek in taka stvar sta

CHAMP GUNNER IN ACTION

LOADING THE WAISTGUN of a Flying Fortress is Sergt. Benjamin J. Warner, of San Francisco, Cal., who made a record bag of seven Axis planes in a single day during an Allied raid over Gerbini airdrome in Sicily. U.S. Army Signal Corps photo.

že na svetu. Pojdite najprej v moj salon, tam se bomo pri čaju zabavali. Ladja nam ne bo ušla. Tako je. Tu naravnost, pa ne spotaknite se! Že trikrat let hodim po tej poti, vse kamne sem že shodil, pa se še včasih spotaknem. In moja žena si je v prvih letih še nogo izvila."

"Ali ste tudi vi živeli tu z ženom?" se je začudila Vera.

"Se razume. Samemu tu ni dobro živeti. No, sedaj smo tu."

Kuzma je na stežaj odprl vrata.

"Pojdite tja, bliže k luči. Pri meni je vse zakajeno."

Vera je položila otroka na klop in ga odvila. Kuzma je pripravil čajnik. Potem se je obrnil k ženi.

"Takooo! Torej vi si hočete drugačnega življenja. Res je. V teh krajih je življenje težko, posebno za tako, kakor ste vi. Saj niste mnogo močnejša od piščanca. Teško je tu. No, toda dvojbornika še ni. Morali boste čakati," je hipoma popolnoma suhoparno pripomnil.

"Kako to? Ali ni prišel?"

"Ne. Tudi ne vem, kdaj bo prišel."

Vera je postala slabe volje. Misli je, da bo s sani presedla naravnost na krov in da se bo takoj odpeljala od brega. Tam na morju bi ji bilo že laže. Sedaj pa bo morala tu bogve koliko časa čakati in sedeti. Razen tega lahko vsak trenutek pride njen mož. Saj lovi ribe nekje v bližini.

"Da, tu je slabo za mestno žensko, ki ni vajena," je dejal Kuzma pri čaju. "Meni se je

tudi nekoč tako godilo." Kuzma je pogledal gosta in se nasmejal. "Tudi jaz sem bil nekoč mlad. No, in tedaj sem si vzel nekoč mlado ženo. No, lepo, in minilo leto dni, pa jo je pobrala. Razumem jo, nič je ne obtožujem. Šel sem k njej in jo vprašal: 'He, zakaj bežiš proč od svojega ljubljenega moža, še preden si preživela z njim leto dni?' Tedaj je odgovorila: 'Jaz,' je dejala, 'te še sedaj ljubim. Toda tam nočem živeti.' Pripovedoval sem ji to in ono, obljubljal, jo vabil, toda vse zaman. Hotela je uveljaviti svojo voljo: 'Ne morem in konec! To pomeni,' pravi ona, 'živo se pokopati.' Da, tako je."

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vas

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prijete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri zasleditvi \$1.50 za tehnik, se jim to prijete k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaš lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tehnik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znifati datum za to vsoto naročniku. Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$6.00	Za Ciscro in Chicago je \$7.50
1 tehnik in 4.00	1 tehnik in 6.50
2 tehnik in 3.00	2 tehnik in 5.10
3 tehnik in 2.40	3 tehnik in 3.90
4 tehnik in 1.20	4 tehnik in 2.70
5 tehnikov in nič	5 tehnikov in 1.50
Za Evropo je \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potreben vzrok denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaše lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime Čl. družine št.
Naslov

Ustavite tehnik in ga pripojite k moji naročnini od sledetih članov moje družine:

2) Čl. družine št.
3) Čl. družine št.
4) Čl. družine št.
5) Čl. družine št.

Mesto Država

Nov naročnik Star naročnik

Pod severnim nebom

Pavel Nizovoj

10

Cim bolj se je bližal čas, ki ga je določil kapitan za beg, tem nemirnejša je postajala Vera. Razum se ne sklada vselej s tistim, kar si želi srce. Poskušala je na vse mogoče načine odlašati s trenutkom odločitve. Ali naj se odpelje ali ne? Ne da bi si bila na jasnem, se je vsak dan pripravljala na odhod. Prala in likala je svoje in Mitjino perilo in ga skrbno polagala v popotno košaro, ki je stala dotlej prazna v izbi. Tudi druge stvari je spravila v njo: nekaj otroških igrač, malo herbarij s polarnimi rastlinami in svoj dnevnik.

Ko je bila košara že polna, se je Vera hipoma razjezila nad seboj. Naglo je vse zmetala iz košare in odnesla zopet v sobo. Drugi dan so zmetane stvari zopet ležale v košari, spravljene v istem redu.

Dva dni pred določenim časom se je Vera končno odločila. Lažje ji je postalo pri srcu. Sedaj je mogla gledati možu v oči in govoriti preprosto, z navadnim glasom. Laž se je proti Verini volji skrla na dnu njene zavesti.

Dan pred odhodom se je počutila zopet slabše. William pa je bil sijajno razpoložen. Pri kosilu je pripovedoval o svojih lovskih pustolovčinah, se smejal in šalil s sinom. V njem je zagorela izredna nežnost do Vere in Mitje. To je Vera vznemirjalo, bilo ji je sumljivo. Ali je slutil nameravani beg? Ali je ni nameraval podkupiti s skrbno prijaznostjo?

Zopet so vstali zatrti dvomi. Vso noč se je mučila. Ko se je daniilo in ko je zaspala, je odšel William na lov.

Vse je bilo pripravljeno. Sedaj je morala samo še vpreči jelene in znositi stvari. Da, še pi-

smo! To je bilo najtežje. V zadnjem tednu se je večkrat pripravila, da bi ga napisala. Toda vselej ga je že po prvih vrsticah raztrgala. Nikdar ni bilo pravilno. Ni našla odkritih besed. Morala je pisati prepričevalno, preprosto in prisrčno. Toda, bilo je vse zlagano in histrično.

Zopet je sedla in pisala: "Ljubi Nikolaj, jaz odhajam. Mislim, da si to čutil. Sam si več nego enkrat rekel, da nočeš žrtve od mene. Toda vse moje življenje tu je bilo neprestana žrtve, čeprav sem si ga hotelo predstavljati drugače. Sedaj jasno vidim. Ali sem Te ljubila?

The War Wipes Out Unemployment

